

بررسی رابطه بین بیش اطمینانی مدیران با حق الزحمه حسابرسی در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران

احمد نظامی

عضو هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه پیام‌نور، ایران

Nezami.ahmad@ymail.com

عباس عادل

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فردوس

gomnamadel@yahoo.com

چکیده- حسابرسی از جمله فعالیت‌های حرفه‌ای است که تقاضا برای دریافت خدمات آن با گسترش بخش خصوصی و افزایش مشارکت عمومی در سرمایه‌گذاری‌ها و فعالیت‌های اقتصادی افزایش یافته است. هدف تحقیق حاضر بررسی این موضوع است که آیا میزان بیش اطمینانی مدیران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بر حق الزحمه حسابرسی تاثیر دارد یا خیر؟ این تحقیق از نوع شبه تجربی و در حوزه تحقیقات توصیفی-همبستگی و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت‌های مالی شرکت‌ها است و با توجه به اینکه در فرآیند استفاده از اطلاعات کاربرد داشته، نوعی تحقیق کاربردی است. قلمرو زمانی تحقیق حاضر یک دوره شش ساله، ۱۳۹۰-۱۳۹۵ است. در این تحقیق از تکنیک رگرسیون چند متغیره به روش داده‌های تابلویی استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که بین بیش اطمینانی مدیریت و حق الزحمه حسابرسی رابطه معکوس برقرار است.

واژه‌های کلیدی: حق الزحمه حسابرس، بورس، بیش اطمینانی مدیریت.

کد طبقه‌بندی: M410

مقدمه

حسابرسی و حسابداری در بعد نظارتی هر سیستمی جایگاه خاصی داشته و به شکلی گسترده از بالاترین سطح اداره کشور تا کوچکترین واحد تجاری، کاربرد دارد. به عبارت دیگر هر سیستمی که دوام داشته باشد، به نظارت و بازخورد نیاز دارد. از طرفی پاسخگویی به عموم، لازمه عملی کردن فرایند دموکراسی است، که

یکی از ابزارهای اصلی پاسخگویی در عرصه فعالیت‌های اقتصادی، حسابرسی و حسابدهی است. باید به این نکته توجه کرد که حسابرسی مستقل، پایه شفافیت اقتصادی، اعتماد مردم به بازار سرمایه و پاسخگویی دولت به مردم است و لذا نباید همانند کالاها و خدمات معمولی با آن برخورد شود. لذا فهم مناسب از قیمت خدمات حسابرسی از اهمیت فوق‌العاده برای صاحب‌کاران، حسابرسان و دیگر استفاده‌کنندگان از این خدمات برخوردار بوده است. اما در نظر گرفتن حسابرسی به‌عنوان یک کالای همگن و قیمت‌گذاری غیر رقابتی آن، استقلال و کیفیت خدمات ارائه شده از سوی حسابرسان را به خطر می‌اندازد (بزرگ اصل، ۱۳۸۸). در ایران به دلایل محدودیت اقتصادی، حسابرسان تاکنون قادر به ایفای نقش موثر در حرفه حسابرسی نبوده‌اند. به همین علت استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی و گزارشات حسابرسی هم، به جز چندین بند تکراری سنواتی که فاقد فایده اجتماعی است، چیز دیگری مشاهده نمی‌کنند. در صورتی که استفاده‌کنندگان از گزارشات حسابرسی بخواهند به انتظارات واقعی خود از این گزارشات دست یابند باید "حق‌الزحمه حسابرسی" بالا را تقبل نمایند. با مقایسه حق‌الزحمه حسابرسان در کشورهای مختلف می‌توان به این نکته پی برد که حق‌الزحمه دریافتی از سوی حسابرسان در ایران اصلاً قابل مقایسه با دیگر کشورها و مخصوصاً کشورهای پیشرفته نیست (امانی و دوانی، ۱۳۸۸). امروزه حسابرسان مستقل با فشارهای روزافزون برای کنترل و کاهش حق‌الزحمه حسابرسی مواجه هستند. این موضوع موجب شده حسابرس و صاحبکار برای تسهیل این موضوع به بررسی ارتباط میان حق‌الزحمه و کار حسابرسی و سایر عوامل موثر بر حق‌الزحمه حسابرسی پردازند (سجادی و زراعی، ۱۳۸۶). در دهه‌های اخیر موضوع قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی، بخش عمده‌ای از تحقیقات صورت گرفته در حوزه حسابداری و حسابرسی را به خود اختصاص داده است (وی هوآنگ^۱، ۲۰۱۴). در این راستا، غالب این پژوهش‌ها اذعان دارند که ریسک تجاری و حسابرسی موجود در عملیات حسابرسی، تاثیر بسزایی بر قیمت خدمات حسابرسی دارد. به‌طوری که، ریسک بالاتر منجر به افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌گردد (هاستون و همکاران، ۲۰۰۵)^۲.

از طرفی توجه به این مهم ضروری است که بیش اطمینانی یا اعتماد بیش از حد به خود می‌تواند اعتقاد بی‌اساس درباره توانایی‌های شناختی، قضاوت‌ها و استدلال شهودی فرد تعریف شود. از طرفی بیش اطمینانی به-عنوان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی مدیران است که بر ریسک‌پذیری تأثیر می‌گذارد و چنانچه

¹ Huang, & et al

² Houston

حسابرس این ویژگی شخصیتی مدیران را تشخیص دهد و ریسک گزارشگری مالی را به دلیل بیش اطمینانی مدیران، بیش از حد برآورد کند، می‌تواند حق‌الزحمه بیشتری مطالبه کند و اقدام‌هایش را به‌منظور کاهش ریسک عدم کشف کامل کند (حساس‌یگانه و همکاران، ۱۳۹۴). از سوی دیگر، چون مدیران بیش اطمینان به فرایند گزارشگری مالی شرکت اطمینان دارند، تلاش می‌کنند از طریق مذاکره، دامنه رسیدگی‌های حسابرسی را کم کنند و حق‌الزحمه کمتری پرداخت کنند. لذا تحقیق حاضر در مرحله بعد بررسی می‌کند که آیا بیش-اطمینانی مدیریت می‌تواند بر حق‌الزحمه حسابرسی موثر باشد؟ لذا فرضیه تحقیق به شرح ذیل می‌باشد:

"بین بیش اطمینانی مدیریت شرکت‌ها و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد."

مروری بر پیشینه تحقیق

دوئلمن و همکاران (۲۰۱۵)^۱ به بررسی ارتباط بیش اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد شرکت‌هایی که مدیران بیش اطمینانی دارند، برای حسابرسی حق‌الزحمه کمتری پرداخت می‌کنند. آنها همچنین یافتند که وجود یک کمیته حسابرسی قوی می‌تواند ریسک و خطرات حسابرسی را در خصوص بیش اطمینانی مدیران کاهش دهد و این مساله (وجود کمیته حسابرسی قوی) هزینه حسابرسی ناشی از بیش اطمینانی مدیران را کاهش می‌دهد.

حساس‌یگانه و همکاران (۱۳۹۴) تأثیر بیش اطمینانی مدیریت بر حق‌الزحمه حسابرسی را بررسی نمودند. جامعه آماری پژوهش را شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ تشکیل می‌دهد. در این پژوهش برای اندازه‌گیری بیش اطمینانی مدیریت از دو سنجه مبتنی بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که بین بیش اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابرسی ارتباط منفی معناداری برقرار است.

سپاسی و اسدی وصفی (۱۳۹۵) در پژوهش خود رابطه بین بیش اعتمادی مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی و همچنین اثر قدرت کمیته حسابرسی روی این رابطه مورد بررسی قرار دادند. بررسی ۷۳ شرکت بورس اوراق بهادار در طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ نشان داد که رابطه منفی بین بیش اعتمادی مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی وجود دارد. به علاوه کمیته حسابرسی قوی نیز نمی‌تواند این اثر منفی را کاهش دهد.

¹ Duellman et al

یزدانی کچوئی و آقایی (۱۳۹۵) در تحقیق خود رابطه بین اطمینان بیش از حد مدیریتی، کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش اعتماد بیش از حد مدیران در شرکت‌های نمونه، حق‌الزحمه حسابرسان کاهش می‌یابد. بنابراین، بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. اما، رابطه بین کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی معنادار نیست و همچنین کمیته حسابرسی نمی‌تواند بر رابطه منفی بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی تأثیری بگذارد.

روش پژوهش

روش پژوهش این تحقیق از نظر ماهیت و محتوا از نوع رگرسیونی است، که با استفاده از داده‌های ثانویه مستخرج از صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به تحلیل تأثیر متغیرها می‌پردازد. انجام این پژوهش در چهارچوب استدلال قیاسی - استقرایی صورت خواهد گرفت. از سوی دیگر پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی انجام می‌گیرد و پژوهش از حیث هدف و نتیجه اجرا یک پژوهش کاربردی است. متغیر مستقل تحقیق بیش‌اطمینانی مدیران (OVERCON) می‌باشد که در این تحقیق بیش‌اطمینانی مدیریت به کمک دو معیار مبتنی بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری مدیران، اندازه‌گیری خواهد شد. اولین شاخص مبتنی بر سرمایه‌گذاری برای بیش‌اطمینانی، متغیر مجازی CAPEX است:

$CAPEX_{it}$: اگر مخارج سرمایه‌ای شرکت i در دوره مالی t تقسیم بر کل دارایی‌های ابتدای دوره، بزرگ‌تر از سطح میانه آن برای صنعت مربوط در آن سال باشد برابر با یک است و در غیر این صورت صفر لحاظ می‌شود. این معیار اندازه‌گیری براساس یافته‌های بن دیوید^۱ (۲۰۱۰) و مالمندیر و تیت^۲ (۲۰۰۵) به نقل از نیکبخت و همکاران (۱۳۹۵) می‌باشد. مخارج سرمایه‌ای در شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان، بزرگ‌تر است. مخارج سرمایه‌ای مخارجی هستند که به حفظ، تداوم یا افزایش ظرفیت تولید کالا و خدمات می‌انجامند و برای شرکت، سودآوری آتی دارند.

نسبت مخارج سرمایه‌ای شرکت در سال t براساس رابطه (۱) محاسبه می‌شود:

¹ Ben-David

² Malmendier U, Tate G

$$(C/A)_t = (C * E_t / TA_{t-1}) \quad (1)$$

که در آن:

$C * E_t$: مخارج سرمایه‌ای (مبالغی که صرف خرید یا بهبود و ارتقای دارایی‌های مولد مانند ماشین‌آلات، ساختمان‌های تجاری و تولیدی، وسایل نقلیه و غیره در سال می‌شود) و از تفاوت خالص ارزش دفتری دارایی‌های ثابت در ابتدا و پایان دوره به علاوه هزینه‌های استهلاک محاسبه می‌شود.

TA_{t-1} : کل دارایی‌ها در پایان سال $t-1$ است.

دومین شاخص بیش‌اطمینانی مبتنی بر سرمایه‌گذاری (OverInv) نیز براساس پژوهش‌های قبلی (اسچراند و زچمن^۱، ۲۰۱۲) انتخاب شده است. بدین منظور ابتدا مدل رگرسیونی رابطه (۲) به صورت مقطعی برآورد می‌شود و پس از آن در هر سال باقیمانده محاسبه خواهد شد. چنانچه باقیمانده مدل رگرسیونی رابطه زیر برای شرکتی بزرگ‌تر از صفر باشد، یعنی در آن شرکت بیش از حد سرمایه‌گذاری شده است؛ از این‌رو، این شاخص برابر با یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود. استفاده از این شاخص بر این مبناست که در شرکت‌هایی که دارایی‌ها با نرخ بیشتری نسبت به فروش رشد می‌کنند، مدیران در مقایسه با هم‌تایان خود در شرکت بیشتر سرمایه‌گذاری می‌کنند.

$$Assest * Gr_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Sale * Gr_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

$Assest * Gr_{i,t}$: رشد دارایی‌ها در سال t ;
 $(Assets_t / Assets_{t-1}) - 1$

$Sale * Gr_{i,t}$: رشد فروش در سال t ;
 $(Sales_t / Sales_{t-1}) - 1$

متغیر وابسته این تحقیق، حق‌الزحمه حسابرسی (Audit Fees) بوده که برای محاسبه آن به پیروی از وی هوانگ و همکاران (۲۰۱۴) و کیم^۲ و همکاران (۲۰۱۴) و دونلمن و همکاران (۲۰۱۵) به نقل از (نیکبخت و همکاران، ۱۳۹۵) از لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حسابرسی سالیانه شرکت استفاده شده است. اطلاعات مربوط به حق‌الزحمه حسابرسی، از یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی بخش هزینه‌های اداری و عمومی یا سایر هزینه‌ها، استخراج شده است.

متغیرهای کنترلی تحقیق حاضر به شرح زیر می‌باشد:

- نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام (M/B):

¹ Scherand C.M, Zechman S.L

² Kim J

- این متغیر از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت به ارزش دفتری آن در پایان سال مالی محاسبه می‌شود. ارزش بازار حقوق صاحبان سهام از حاصل ضرب تعداد سهام عادی در قیمت سهام در پایان سال مالی به دست می‌آید. ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام نیز از ترازنامه شرکت استخراج می‌شود.
- اندازه شرکت (SIZE): اندازه شرکت از طریق لگاریتم گیری کل دارایی‌ها در پایان سال به دست می‌آید.
- عمر (سابقه) شرکت (AGE): منظور از عمر شرکت، تفاوت دوره زمانی از سال پذیرش شرکت تا قلمرو زمانی تحقیق می‌باشد.
- درجه اهرمی (LEV): درجه اهرمی از تقسیم کل بدهی‌ها بر جمع دارایی‌ها به دست می‌آید.
- نقدینگی (LIQ): از تقسیم وجه نقد بر میانگین دارایی‌ها محاسبه می‌شود.
- نرخ بازده دارایی‌ها (ROA): نرخ بازده دارایی‌ها، از طریق نسبت سود خالص به جمع کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود.
- زیان (LOSS): چنانچه شرکت در سال جاری، سال قبل یا دو سال قبل از آن زیان داشته باشد، برابر یک در نظر گرفته می‌شود و در غیر این صورت صفر لحاظ می‌شود. زیان‌های سنوات قبل ریسک حسابرسی را افزایش می‌دهد (دوئل‌من و همکاران، ۲۰۱۵).

➤ برای بررسی رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و حق الزحمه حسابرسی از مدل (۴) استفاده می‌شود:

$$LNAF_{t,i} = \beta_0 + \beta_1 OVERCON_{t,i} + \beta_2 MB_{t,i} + \beta_3 SIZE_{t,i} + \beta_4 AGE_{t,i} + \beta_5 LIQ_{t,i} + \beta_6 LEV_{t,i} + \beta_7 ROA_{t,i} + \beta_8 LOSS_{t,i} + \varepsilon_{t,i} \quad \text{مدل (۴)}$$

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشند. در این تحقیق با استفاده از روش حذف سیستماتیک نسبت به تعیین حجم نمونه براساس معیارهای زیر اقدام شده است:

- ❖ برای انتخاب نمونه‌ای همگن تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
- ❖ جهت قابلیت مقایسه و برای جلوگیری از ناهمگونی، سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند بوده و نباید در فاصله سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ تغییر سال مالی داده باشند.
- ❖ به دلیل متفاوت بودن ماهیت فعالیت، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بیمه، لیزینگ و بانک‌ها از نمونه انتخابی حذف گردیدند.

- ❖ به منظور انتخاب شرکت‌های فعال، معاملات این شرکت‌ها در طی دوره تحقیق، دچار وقفه نشده باشند و سهام آن‌ها مورد معامله قرار گرفته باشد.
 - ❖ اطلاعات مالی مورد نیاز را در دوره مالی ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به طور کامل ارائه کرده باشند.
- با توجه به محدودیت‌های اعمال شده تعداد ۱۰۵ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید.

یافته‌های پژوهش

داده‌های تحقیق با استفاده از منابعی نظیر تدبیرپرداز، ره‌آورد نوین، سایت بورس استخراج و از طریق نرم‌افزار اکسل طبقه‌بندی و با استفاده از نرم‌افزار آماری spss19 و Eviews8 مورد پردازش قرار گرفته است. کمیت‌های آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در نگاره (۱) ارائه گردیده است. داده‌ها مشتمل بر داده‌های ۱۰۵ شرکت برای ۶ سال مالی می‌باشد که در مجموع تعداد مشاهدات برابر ۶۳۰ می‌باشند.

نگاره (۱): شاخص‌های پراکندگی و مرکزی متغیرهای تحقیق

نوع متغیر	نماد	متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
وابسته	$(LNAF_{i,t})$	حق‌الزحمه حسابرسی	۶/۷۴۱	۰/۸۵۴	۳/۳۷	۹/۲۳
	$(MTB_{i,t})$	نسبت ارزش بازار به دفتری	۲/۳۳۷	۳/۴۷۰	-۳۱/۵۸	۳۳/۲۱
	$(Size_{i,t})$	اندازه شرکت	۱۳/۷۷۹	۱/۱۷۳	۱۰/۳۵	۱۹/۰۵
کنترلی	$(LN(AGE)_{i,t})$	لگاریتم عمر شرکت	۲/۷۸۴	۰/۴۶۷	۰/۶۹	۳/۹۱
	$(LIQ_{i,t})$	شاخص نقدینگی	۰/۰۴۸	۰/۰۶۰۸	۰/۰۰۳۳	۰/۵۹۱
	$(LEV_{i,t})$	اهرم مالی شرکت	۰/۶۳۵	۰/۲۷۴	۰/۰۷۹	۳/۰۶۰
	$(ROA_{i,t})$	بازده دارایی‌ها	۰/۱۰۰	۰/۱۸۲	-۲/۴۴	۰/۷۰۵

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به جدول (۱)، میانگین حق‌الزحمه حسابرسی، ۶/۷۴۱ است؛ حداقل این مقدار، ۳/۳۷ و حداکثر آن ۹/۲۳ می‌باشد. میانگین بقیه متغیرهای تحقیق نیز به همین منوال قابل تفسیر هستند. در ادامه جدول فراوانی متناظر با متغیر مستقل ارائه شده است.

نگاره (۲): فراوانی و درصد متغیر بیش اطمینانی مدیران

متغیرها	وضعیت	فراوانی	درصد
بیش اطمینانی مدیران (CAPEX _{t,i})	نسبت مخارج سرمایه ای به کل دارایی ها کمتر از سطح میانه آن مربوط است	۳۱۷	۵۰/۳
بیش اطمینانی مدیران (OverInv _{t,i})	نسبت مخارج سرمایه ای به کل دارایی ها بزرگ تر از سطح میانه آن مربوط است	۳۱۳	۴۹/۷
بیش اطمینانی مدیران	باقیمانده مدل رگرسیونی رشد فروش در برابر رشد دارایی ها بیشتر از صفر است	۴۵۰	۷۱/۴
	باقیمانده مدل رگرسیونی رشد فروش در برابر رشد دارایی ها کمتر از صفر است	۱۸۰	۲۸/۶

دو معیار بیش اطمینانی مدیران در این تحقیق شرکت‌ها را به دو گروه تقسیم نموده‌اند که تقریباً تفاوت قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند. شرکت‌ها در معیار اول براساس نسبت مخارج سرمایه‌ای به کل دارایی‌ها به دو گروه مساوی تقسیم شده‌اند ولی در معیار دوم که براساس باقیمانده مدل رگرسیونی رشد فروش در برابر رشد دارایی‌ها محاسبه شده است، بیش از ۷۱ درصد شرکت‌ها بیش اطمینانی مدیران وجود داشته است. به منظور ارائه و آزمون فرضیه‌های تحقیق، ابتدا تست نرمال بودن متغیرهای وابسته تحقیق با استفاده از آزمون جارگ- برا نشان داده شد. نتایج این آزمون همان‌طور که در نگاره (۳) مشخص است، نشان می‌دهد متغیر حق‌الزحمه حسابرسی نرمال است، زیرا سطح معنی‌داری مشاهده برابر است با $0/85 > 0/05 > 0/85$.

نگاره (۳): نتایج نرمال بودن حق‌الزحمه حسابرسی توسط آزمون جارگ - برا

متغیر	آماره	سطح معنی‌داری
حق‌الزحمه حسابرسی	۰/۳۰۶	۰/۸۵۸

فرضیه تحقیق عبارت است از:

"بین بیش اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد."

نتایج آزمون F لیمر در نگاره (۴) گزارش شده است.

نگاره ۴: آزمون F لیمر برای تعیین روش پانل یا پولینگ

نتیجه	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون	معیار بیش اطمینانی
پانل دیتا	۰/۰۰	(۱۰۹، ۵۱۲)	۱۰/۷۴۳	نسبت مخارج سرمایه‌ای ($CAPEX_{t,i}$)
پانل دیتا	۰/۰۰	(۱۰۹، ۵۱۲)	۱۰/۷۳۷	باقیمانده مدل رگرسیونی ($OverInv_{t,i}$)

نتایج آزمون F لیمر در جدول مذکور بیانگر مناسب بودن روش پانل دیتا برای برآورد مدل برای هر دو معیار بیش اطمینانی می‌باشد. در ادامه برای تعیین اثرات ثابت یا اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده نموده که نتایج آن در نگاره (۵) ارائه شده است.

نگاره ۵: آزمون هاسمن برای تعیین اثرات ثابت یا تصادفی

نتیجه	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون	معیار بیش اطمینانی
پانل دیتا با اثرات ثابت	۰/۰۳۵۳	۸	۱۶/۵۳۶	نسبت مخارج سرمایه‌ای ($CAPEX_{t,i}$)
پانل دیتا با اثرات ثابت	۰/۰۰۶۸	۸	۲۱/۱۳۷	باقیمانده مدل رگرسیونی ($OverInv_{t,i}$)

از آزمون هاسمن برای مشخص شدن اثرات ثابت یا تصادفی استفاده می‌شود؛ نتایج بیانگر آن است که اثرات ثابت برای برآورد مدل رگرسیونی براساس هر دو معیار مناسب است. نتایج برازش مدل فرضیه دوم تحقیق در نگاره (۶) ارائه شده است.

نگاره ۶: نتایج تخمین مدل فرضیه تحقیق (متغیر وابسته: حق‌الزحمه حسابرسی)

معیار بیش اطمینانی مدیریت		نماد ضریب	متغیرها
معیار اول	معیار دوم		
۰/۳۴۸	۰/۴۱۵	ضریب β_0	ضریب ثابت
۰/۲۶۹	(۰/۱۹۱۵)	(سطح معناداری)	
-----	-۰/۸۶۶	ضریب β_1	نسبت مخارج سرمایه‌ای ($CAPEX_{t,i}$)
	(۰/۰۴۹۲)	(سطح معناداری)	

-۰/۹۱۴ (۰/۰۳۸)	-----	ضریب β_1 (سطح معناداری)	باقیمانده مدل رگرسیونی $(OverInv_{t,t})$
۰/۰۰۷ (۰/۳۳۶)	۰/۰۶۴ (۰/۲۱۵)	ضریب β_2 (سطح معناداری)	نسبت ارزش بازار به دفتری $(MTB_{i,t})$
۰/۴۷۵ (۰/۰۰۰)	۰/۴۷۳ (۰/۰۰۰)	ضریب β_3 (سطح معناداری)	اندازه شرکت $(Size_{i,t})$
-۰/۸۳۸ (۰/۰۶۲)	-۰/۲۴۹ (۰/۰۱۸)	ضریب β_4 (سطح معناداری)	شاخص نقدینگی $(LIQ_{i,t})$
-۰/۲۳۴ (۰/۰۲۷)	-۰/۲۷۵ (۰/۰۱۷)	ضریب β_5 (سطح معناداری)	اهرم مالی $(LEV_{i,t})$
۰/۱۷۶ (۰/۰۰۹)	۰/۱۵۴ (۰/۰۲۴)	ضریب β_6 (سطح معناداری)	زیان‌ده بودن $(LOSS_{i,t})$
۱/۹۳۵ ۰/۴۴۱۶	۱/۶۲۶ ۰/۴۴۰۱	آماره دوربین واتسون	نتایج کلی مدل
۸/۲۱۴ ۰/۰۰۰	۹/۷۸۵ ۰/۰۰۰	ضریب تعیین آماره F سطح معناداری	

بنا به نتایج نگاره (۶) در صورتی که معیار بیش اطمینانی نسبت مخارج سرمایه‌ای باشد، ضریب تعیین در مدل رگرسیونی برازش شده نشان می‌دهد حدود ۴۴٪ تغییرات حق‌الزحمه حسابرسی بر اثر تغییرات نسبت مخارج سرمایه‌ای و متغیرهای کنترلی می‌باشد. در صورتی که معیار بیش اطمینانی باقیمانده مدل رگرسیونی رشد دارایی‌ها در مقابل رشد فروش باشد، ضریب تعیین در مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که ۴۴/۱۶٪ تغییرات حق‌الزحمه حسابرسی بر اثر تغییرات خطای مدل رگرسیونی و متغیرهای کنترلی می‌باشد. با عنایت به اینکه سطح معناداری در هر دو معیار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد این‌گونه استنباط می‌گردد که تاثیر بیش اطمینانی مدیریت بر میزان حق‌الزحمه حسابرسی معکوس و معنادار می‌باشد؛ بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه "بین بیش اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد" با اطمینان ۰/۹۵ تأیید می‌شود.

نتایج به‌دست آمده از فرضیه تحقیق با نتایج پژوهش دوئلن و همکاران (۲۰۱۵)، حساس‌یگانه و همکاران (۱۳۹۴) و سپاسی و همکاران (۱۳۹۵) همسویی دارد.

نتیجه‌گیری

در تحلیل نتایج به‌دست آمده از فرضیه تحقیق باید گفت بیش‌اطمینانی یا اعتماد بیش از حد به خود یکی از ویژگی‌های شخصیتی مدیران است که بر سطح اطمینان مدیران از تصمیمات خود و فرایند عملکردی شرکت تاثیر مستقیم دارد. لذا مدیران بیش‌اطمینان به فرایند عملکرد خودشان و گزارشگری مالی شرکت اطمینان دارند و تلاش می‌کنند از طریق مذاکره، دامنه رسیدگی‌های حسابرسی را کم کنند و حق‌الزحمه کمتری پرداخت کنند و یا در حالتی دیگر با قانع کردن سهامداران و هیات مدیره شرکت از تصمیمات و اقدامات گذشته (عملکرد) خود در شرکت، برای پرداخت حق‌الزحمه حسابرسی کمتر، با حساب‌رسان و موسسات حسابرسی کم سابقه که حق‌الزحمه کمتری را مطالبه نمایند قرارداد حسابرسی را امضا نمایند. لذا به استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری پیشنهاد می‌گردد در بررسی‌ها و تجزیه تحلیل‌های خود رابطه و تاثیر مولفه‌های همچون تغییرات ساختاری سازمان در سال مورد بررسی از قبیل تغییر مدیرعامل و میزان ریسک‌پذیری زیاد که ناشی از اعتماد بیش از حد مدیریت به خود می‌باشد را در انتخاب پروژه‌های مورد سرمایه‌گذاری و در نهایت تاثیر این مولفه‌ها بر عملکرد، سود هر سهم و حق‌الزحمه حسابرسی را مدنظر قرار دهند.

منابع

۱. امانی ع، دوانی غ. ۱۳۸۸. خدمات حسابرسی، حق‌الزحمه‌ی حسابرسی و رتبه‌بندی حساب‌رسان. حساب‌دار رسمی، ۸: ۴۱-۳۲.
۲. بزرگ اصل م. ۱۳۸۸. پیرامون حق‌الزحمه حسابرسی مستقل. حساب‌دار، ۲۱۰: ۳.
۳. حساس‌یگانه، ی؛ حسنی‌القار م، مرفوع م. ۱۳۹۴. بیش‌اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابرسی. مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۳: ۳۶۳-۳۸۴.
۴. سپاسی س، اسدی وصفی م. ۱۳۹۵. بیش‌اعتمادی مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی با تأکید بر نقش کمیته حسابرسی. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۳۸: ۱۰-۱۲۹.

۵. سجادی ح، زارعی ر. ۱۳۸۶. تاثیر ویژگی‌های موسسه‌ی حسابرسی و صاحب‌کار بر حق‌الزحمه حسابرسی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، (۴۹): ۹۰-۶۷.
۶. نیکبخت م، شعبان‌زاده م، کلهر ک. ۱۳۹۵. بررسی تاثیر بیش‌اعتمادی مدیران بر حق‌الزحمه حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، ۱: ۱۷۱-۱۸۹.
۷. یزدانی کچویی ر، آقایی چادگانی آ. ۱۳۹۵. بررسی رابطه بین اطمینان بیش از حد مدیریتی، کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی. سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران، همدان، ۳۰ شهریور.
8. Amani A, Dwani Gh. 1388 Auditing services, audit fees and auditors' ratings. Official Accountant, 8: 41-32.(in Persian)
9. Ben-David I , Graham J.R , Harvey C.R. 2010 . Managerial miscalibration. Working paper, Duke University. 11 (4): 7-12.
10. Duellman S, Hurwitz H, Sun Y. 2015. Managerial Overconfidence and Audit Fees. Journal of contemporary Accounting & Economics, 11(2): 148-165.
11. Great Original. 1388. About Independent Audit Fees. Accountant, 210: 3. (in Persian)
12. Houston R ,Peters M, Pratt J. 2005. Nonlitigation Risk and Pricing Audit Services. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 24(1): 37-53.
13. Kim J. B , Wang Z, Zhang L, 2014. CEO Overconfidence and Stock Price Crash Risk, Working paper, Available: [Http://www.ssrn.com](http://www.ssrn.com).
14. Malmendier U, Tate G. 2005. CEO overconfidence and corporate investment. Journal of Finance, 6(60): 9-12.
15. Nikbakht M, Shabanzade M, Kalhor K 1395. An Investigation of the Increased Trust of Managers on Audit Fees in Companies Accepted in Tehran Stock Exchange. Quarterly Journal of Management and Accounting Studies, 1: 171-189. (in Persian)
16. Sajjadi H., Zarei R. 1386 The Impact of the Audit and Audit Authority's Characteristics on Auditing Fees. Accounting and Auditing Reviews, (49) 14: 90-67. (in Persian)
17. Scherand C.M, Zechman S.L. 2012. Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting. Journal of Accounting and Economics, 53(1-2): 311-329.
18. Sensitive single;; Hassani al-Qaram, Mrs. M. 1394. More trust management and audit fees. Journal of Accounting and Auditing Reviews, 3: 363-384. (in Persian)

19. Sepasy S, Asadi and M. 1395. Excessive audit of directors and auditors, emphasizing the role of the audit committee. Journal of Management Accounting and Auditing, 10: 138-129.(in Persian)
20. Wei Huang H. Parker R , Anderson Yan Y, LinY. 2014. CEO Turnover and Audit Pricing, Accounting Horizons, 28 (2): 297-312.
21. Yazdani Kakhevi R, Mr. Chadagani A. 1395. Examination of the relationship between excessive managerial assurance, audit committee and audit fees. Third National Conference and Third International Management and Accounting Conference of Iran, Hamedan, September 30. .(in Persian)